

УДК 37.016:004

О.В.Овчарук, м.Київ, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ ВЧИТЕЛІВ У ВИКОРИСТАННІ ЦИФРОВИХ ЗАСОБІВ ТА ІКТ В УМОВАХ КАРАНТИНУ, СПРИЧИНЕНОГО ПАНДЕМІЄЮ COVID-19

Постановка проблеми. Використання інформаційно-комунікаційних технологій вітчизняними вчителями сьогодні є викликом, який стоїть перед освітньою галуззю, через низку проблем, що потребують вирішення. Серед них такі: недостатня обізнаність вчителів різних предметів щодо сучасних цифрових засобів, низька мотивація щодо їх використання, недостатня обладнаність класів та шкіл, відсутність доступу до широкосмислового інтернету та ін. Особливо ці аспекти проявились у період запровадження карантину, пов'язаного з поширенням в Україні вірусу COVID-19. Перехід шкіл на дистанційне навчання спонукало вчителів долати низку проблем з організації дистанційної роботи з дітьми та батьками. Саме тому науковці Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України у період 27 березня – 4 квітня 2020 року здійснили онлайн опитування щодо потреб вчителів та інших категорій освітян у здійсненні дистанційного навчання та підвищенні фахового рівня під час запровадження карантину.

Метою дослідження є ознайомлення педагогічної громадськості щодо думки вчителів стосовно використання онлайн інструментів для забезпечення дистанційного навчання, визначення електронних засобів навчання, що користуються найбільшим попитом серед вчителів в умовах карантину, пов'язаного з поширенням в Україні вірусу COVID-19 та надання рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Для проведення опитування було розроблено [анкету «Потреби вчителів у підвищенні фахового рівня з питань використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину»](#), що розміщена онлайн за допомогою сервісу GoogleForms. Загалом у опитуванні взяло участь 607 освітян: вчителі різних предметів, керівники шкіл, асистенти вчителів, керівники гуртків, практичні психологи, шкільні бібліотекарі, викладачі закладів ППО. Відповіді, що були отримані в результаті опитування, дозволили здійснити оцінку стану ситуації, що склалась під час карантину, а також надати рекомендації зацікавленим сторонам. За результатами анкетування підготовлено [аналітичні матеріали](#).

Для підготовки анкети до уваги було взято актуальні нормативно-законодавчі акти: Постанова Кабінету Міністрів України № 211 від 11 березня 2020 р. «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19»; Постанова Міністерства освіти і науки України № 406 від 16 березня 2020 р. «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19»; Стаття 32 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», Указ Президента України №87/2020 від 13 березня 2020 року; Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 березня 2020 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2»; підпункт 2 пункту 13 Положення про Функціональну підсистему навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності) єдиної державної системи цивільного захисту, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України № 1400 від 21 листопада 2016 р.; Рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Опитування мало на меті реалізацію таких **завдань**:

- оперативний збір даних щодо ставлення та потреб вчителів та інших категорій освітян у здійсненні дистанційного навчання й підвищенні фахового рівня під час запровадження карантину;
- визначення потреб освітян у підвищенні професійного рівня щодо використання цифрових засобів навчання для здійснення дистанційного навчання, спілкування з батьками та громадськістю, організаційних питань;
- виявлення проблем та надання рекомендацій зацікавленим сторонам з підвищення професійного рівня педагогів щодо використання цифрових засобів навчання та ІКТ для здійснення дистанційного навчання.

Поширення анкети відбувалось через декілька каналів: розсилка на ЗЗСО у різних областях; поширення на сторінці у Facebook; оголошення на сайтах ІТЗН НАПН України та НАПН України. Ці канали дозволили швидко отримати відповіді респондентів.

Отже, серед педагогічної громадськості існує думка, що впровадження ІКТ та використання цифрових засобів в системі загальної середньої освіти відбувається не надто ефективно, проте 95,5% респондентів надали відповідь, що вони здійснюють дистанційне навчання в умовах карантину. При цьому вони засвідчили, що більшість з

них витрачає від 2-х до 6-ти годин на самоосвіту щодо використання ІКТ для дистанційного навчання.

Серед респондентів було представлено розмаїття освітніх кваліфікацій, однак, переважна кількість опитаних – вчителі, зокрема, вчителі початкових класів. Це засвідчує про їх більшу активність у проведенні дистанційного навчання та залученість до реформи нової української школи (НУШ).

Варто відзначити позитивні моменти, які виявило проведене опитування. Аналіз відповідей респондентів за типами професійної кваліфікації свідчать, що 73% з них є вчителями різних предметів. Саме ця група респондентів відповіла, що найбільше зіткнулась з новими викликами, пов'язаними з організацією процесу дистанційного навчання, та водночас активно взялись за їх вирішення під час карантину.

За результатами опитування також виявлено, що 95,5% респондентів здійснюють навчально-виховну діяльність в умовах карантину, що свідчить про переважно відповідальне ставлення до своєї роботи. Переважна більшість респондентів використали, в першу чергу, ті онлайн інструменти та засоби, якими вони впевнено користувались до запровадження карантину, наприклад, Viber - 88,2% та сайт навчального закладу - 62,7%. Водночас, у відкритих відповідях педагоги засвідчили про слабку їх оснащеність комп'ютерами та іншими цифровими засобами для організації дистанційного навчання. При цьому основним попитом користуються авторські уроки на каналі YouTube – 72,9%, матеріали для освітян на EdEra - 42,3% та Prometheus - 32,5%.

Ще одна позитивна тенденція спостерігається в тому, що 61% вчителів активно займаються самоосвітою щодо організації дистанційного навчання. Найбільш ефективними формами професійного розвитку педагогічні працівники вказали вебінари, онлайн курси та майстер класи, онлайн конференції, онлайн семінари та проекти. На це слід звернути увагу з боку установ, які підвищують кваліфікацію педагогів. Позитивним є те, що вчителі самостійно почали опановувати нові онлайн інструменти та шукати зручні для себе та учнів навчальні платформи, що дозволять забезпечити групове дистанційне навчання.

Серед низки проблем та потреб щодо впровадження дистанційного навчання та підвищення їхньої обізнаності у використанні онлайн засобів виявились такі важливі аспекти, як *відсутність чітких інструкцій* щодо використання онлайн засобів (особливо для практичних психологів, соціальних педагогів, асистентів вчителів); *низький рівень готовності вчителів та закладів освіти* (переважна оцінка 3 по 5-ти

бальній шкалі) до онлайн спілкування в умовах карантину; *низьку спроможність ділитись досвідом* серед колег (66,8%). Серед основних перешкод – *обмежений доступ до Інтернету* – 35,2%; *недостатньо досвіду* – 58,7%; *недостатньо інформації* про онлайн засоби – 20,2%; *нечіткі інструкції* від адміністрації ЗЗСО – 10%; *недостатня мотивація* – 7,8%. Респонденти вказують також на обмеження, які не залежать від системи освіти: перевантаження мережі, обмежений доступ учнів до Інтернету, неготовність батьків, немає вдома технічного забезпечення та обладнання.

Було також виявлено статус респондентів щодо їх професійного спілкування з колегами та користування онлайн мережами та засобами для дистанційного навчання - майже половина з них є членами професійних спільнот (50,6%), інша частина не бере участь у професійному спілкуванні в онлайн спільнотах. Респонденти зазначили, що інформацію про останні оновлення, а також інструменти з дистанційного навчання вони беруть саме з *соціальних мереж* (76,3%). Також 65,7% отримують новини з *розсилки від адміністрації* начального закладу; 69,3% - з сайту МОН; і лише 38,2% - отримують новини на сторінках та розсилці від установ, що здійснюють післядипломну освіту. Це може свідчити про *низьку активність цих закладів, непривабливість або відсутність простих інструкцій* та ефективних інформаційних матеріалів від установ післядипломної освіти у питаннях підвищення обізнаності вчителів щодо використання цифрових засобів в умовах карантину.

Висновки. Отримані результати, можуть бути використані урядовими установами для формування освітньої стратегії дистанційної освіти; закладами загальної середньої освіти та іншими освітніми установами (для побудови каналів комунікації, онлайн підтримки та інформування колективу щодо планів роботи, наявних технічних та програмних засобів, можливостей для учнів та батьків в умовах конкретного регіону та закладу освіти, швидкого реагування на потреби вчителів та учнів, підтримки вчительських інновацій); закладами ППО (для запровадження та методичного супроводу онлайн заходів з підвищення кваліфікації вчителів щодо використання ІКТ та проведення дистанційного навчання, консультування з питань здійснення дистанційного навчання); науково-дослідними установами для подальших розробок (для створення інструментів та методик підтримки онлайн навчання з різних предметних галузей, виявлення прогалин та пропонування інноваційних, ефективних науково обґрунтованих онлайн засобів, та науково-методичного супроводу, що забезпечать вчителів і систему підвищення кваліфікації новітніми розробками).